

нага ў практыцы школьнага і ўніверсітэцкага выкладання беларускай мовы, у практыцы школьнага кнігадрукавання. Багаты моўны матэрыял павінен быць эксплікаваны са шматлікіх прац даследчыка і актуалізаваны ў новых працах – у падручніках і манаграфіях вучняў і паслядоўнікаў Ф. М. Янкоўскага. Да ліку апошніх я адношу і сябе.

Літаратура

1. Гаўрош, Н. В. Янкоўскі Фёдар Міхайлавіч / Н. В. Гаўрош // Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча. – Мінск : БелЭн, 1994. – С. 644–645.
2. Гаўрош, Н. В. Янкоўскі Фёдар Міхайлавіч / Н. В. Гаўрош // Чарадзеі роднага слова... 40 моўных партрэтаў беларускіх пісьменнікаў: у 2 ч. / уклад. А. Я. Міхневіч, Н. Ю. Паўлоўская. – Мінск : МДЛУ, 2006. – Ч. 2. – С. 169–175.
3. Кананенка, Т. У клопаце пра слова / Т. Кананенка // Каб жыло наша Слова : зборнік навук. арт. да 90-годдзя з дня нараджэння Фёдара Янкоўскага. – Брэст: БрДУ, 2009. – С. 17–19.
4. Янкоўскі, Ф. Беларускія народныя прыказкі і прымаўкі / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Дзярж. выд-ва БССР, 1957.
5. Янкоўскі, Ф. Крылатыя словы і афарызмы: з беларускіх літаратурных крыніц / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Выд-ва АН БССР, 1960.
6. Янкоўскі, Ф. Пытанні культуры мовы / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Выд-ва М-ва выш., сярэд. спец. і праф. адукацыі БССР, 1961.
7. Янкоўскі, Ф. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізм / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Выд-ва АН БССР, 1962.
8. Янкоўскі, Ф. Роднае слова. З навукова-папулярных твораў / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Выш. школа, 1967.
9. Янкоўскі, Ф. Беларуская фразеалогія. Фразеалагізмы, іх значэнне, ужыванне / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Выш. школа, 1968.
10. Янкоўскі, Ф. Беларускія народныя пар’юнанні : кароткі слоўнік / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Выш. школа, 1973.
11. Янкоўскі, Ф. Беларуская мова / Ф. Янкоўскі. – 3-е выд., дапрац. – Мінск : Выш. школа, 1978.
12. Янкоўскі, Ф. Само слова і афарызм / Ф. Янкоўскі. – Мінск : Маст. літ-ра, 1986.

Людміла Васюковіч

ПЕРСАНАЛІЗАВАНАЯ СТАРОНКА (САЙТ) ВУЧОНАГА ЯК СРЭДАК ІНФАРМАЦЫЙНАГА РЭСУРСУ

Асоба Фёдара Міхайлавіча Янкоўскага як знакамітага вучонага заўсёдна цікавіла культурнае грамадства, паколькі шчырае служэнне роднаму слову і праз дзесяцігоддзі застаецца чыстай крыніцай натхнення для тых, хто цікавіцца беларускім словам і яго гістарычным лёсам.

Фёдара Міхайлавіча па праву называюць філолагам ад Бога. Жывое, народнае слова ва ўсіх праявах выклікала ў яго самую вялікую цікавасць і непасрэдны інтарэс. Факты неафіцыйнага, свежага ўжывання слова атрымлівалі сутнасную лінгвістычную інтэрпрэтацыю з пазіцыі моўнай сістэмы, заканамернасцей у сферы лексікі і граматыкі. Слова, мова апырэры ўспрымаліся як абсалютна самадастатковы і самастойны феномен, аб’ект навуковага пазнання.

Вучоны, сумленна працуючы на педагагічнай лінгвістычнай ніве, не мог не прыйсці да неабходнасці выдання падручнікаў для студэнтаў і настаўнікаў (першы з іх – “Гістарычная граматыка беларускай мовы” датаваны 1974 г.). Гэтыя падручнікі, падрыхтаваныя не наспех, не пад конкурс, не пад грант, выношваліся гадамі, крок за крокам, слова за словам, ад тэмы да тэмы, ад лекцыі да лекцыі. Гэты былі кнігі, што заканамерна нараджаліся як вынік унутранай творчай патрэбнасці сапраўднага вучонага і ўніверсітэцкага прафесара. Падручнікі Фёдара Янкоўскага, глыбокія па змесце, адшліфаваныя, гарманічныя па форме і змесце, вывераныя ў кожным слове, прыкладзе, і сёння не спісаныя ў архіў, служаць лінгва-метадычным ідэалам для аўтараў сучасных выданняў. Менавіта на гэтых падручніках вырасла цэлае пакаленне айчынных лінгвістаў, філолагаў, што засвоілі класічную школу адказнай працы са словам і тэкстам.

Зробленае, напісанае Фёдарам Міхайлавічам Янкоўскім не магло застацца па-за ўвагай айчынных энцыклапедычных і бібліяграфічных даведнікаў. Спашлёмся на самыя значныя з іх, навукова-папулярны характар якіх прадстаўляе беларускае мовазнаўства праз лінгвістычныя партрэты тых, чыя дзейнасць дэманструе “эстафету пакаленняў, што жывілі і аберагалі нашу мову, закладалі падмуркі і будавалі ў нялёгкай працы гмах нашага пісьменства, на працягу стагоддзяў радок за радком запаўнялі старонкі летапісу беларускай філалагічнай навукі” [1, с. 5]. Сучаснае выданне энцыклапедыі таксама вылучае інфармацыю пра Ф. М. Янкоўскага ў лінгвістычным пантэоне тых, хто адыграў “вызначальную ролю ў станаўленні нацыянальнай ідэнтычнасці беларусаў, захаванні і развіцці нацыянальнай культуры” [5, с. 5]. Асноўныя звесткі жыцця і творчай дзейнасці пісьменніка змешчаны ў бібліяграфічных даведніках “Беларускія пісьменнікі” і “Беларускія мовазнаўцы” [2].

Аднак эпоха інфарматызацыі грамадства настойліва патрабуе сучасных інфармацыйных пляцовак, папулярызацыі ўнёску слынных вучоных у агульную скарбніцу нацыянальнай лінгвістычнай культуры. На сённяшні дзень творчыя набыткі Фёдара Міхайлавіча надзвычай сціпла прадстаўлены ў лабірынтах інтэрнэту. Так, пры адсутнасці персаналізаванай старонкі (сайта) дзейнасць вучонага адлюстравана ў беларускамоўным і рускамоўным варыянтах артыкула Вікіпедыі са стандартным наборам зместавых рубрык: сціслыя біяграфічныя звесткі, асноўныя навуковыя працы (спіс утрымлівае ўсяго 11 пазіцый), літаратурныя творы, узнагароды, увекавечванне памяці, літаратура. Мінімальныя звесткі пра асобу Ф. М. Янкоўскага прыведзены на беларускамоўным сайце “Мовазнаўства” і ў прыватным блогу “Беларускія героі”. Аднак персаналізаванай старонкі як “электроннага дакумента, шматфункцыянальнага інфармацыйнага рэсурсу, які падае звесткі, што шматаспектна знаёмяць з персонай” [3, с. 103] – актуальны сродак дэманстрацыі і папуля-

рызацці ролі вучонага ў айчыннай лінгвістыцы, у выхаванні сучаснай інтэлектуальнай эліты.

Значнасць інтэрнэту ў жыцці грамадства пастаянна ўзрастае. Інфармацыйна-камунікатыўная сутнасць Інтэрнэту адкрывае доступ да шматаспектных рэсурсаў, у тым ліку і бібліяграфічнага характару. Персаналізаваная старонка становіцца не толькі крыніцай біяграфічнай і бібліяграфічнай інфармацыі, але і сродкам ацэнкі навуковых дасягненняў вучонага і стварэння іміджу даследчыка.

Падобныя старонкі ў глабальнай сетцы як новы канал камунікацыі характарызуюцца шматлікімі асаблівасцямі (інтэрактыўнасць, мультымедыйнасць, гіпертэкстуальнасць, візуальнасць, шматфармацыйнасць прадстаўлення інфармацыі). Перавагі сучасных рэсурсаў могуць спрыяць росту аўдыторыі карыстальнікаў, у тым ліку моладзевай групы, яе цікавасці да дасягненняў навукоўцаў у сілу прыцягальнасці, абаяльнасці вобразаў айчынных вучоных як маральных эталонаў служэння і адданасці сваёй справе. Як вядома, адной з пагроз глабалізацыі з’яўляецца “рызыка страты культурна-гістарычнага вопыту і каштоўных нацыянальных традыцый адукацыі” [4, с. 22], падрыхтоўка вузкіх спецыялістаў, а не фарміраванне крэатыўнай, гарманічнай і нацыянальна святамай асобы. Пазіцыяніраванне вобраза вучонага, асобы, патрыёт і як лінгварытарычнага ідэалу нацыянальнай моўнай асобы мае выключнае выхаваўчае значэнне.

Пры стварэнні персаналізаванай старонкі істотным з’яўляецца адбор значымых характарыстык персаны, актуальнасць іх прадстаўленасці ў інтэрнэце:

- сучасная мадэль персаналізаванай старонкі (сайта) павінна выкарыстоўваць перавагі электроннага дакумента як сінтэзу тэкставай, графічнай, фота-, відэа-, аўдыяльнай (напрыклад, агучванне тэксту або вобразнага відэарада), музычнай, мультымедыйнай інфармацыі;

- улічваючы міжнародны характар кантактаў, інфармацыя павінна падавацца не толькі на беларускай, рускай, але і на англійскай мове як сродку інтэрнацыянальных сеткавых зносін. Гэтым забяспечваецца шматмоўны характар аўдыторыі карыстальнікаў як умовы паспяховай інтэграцыі ў міжнародную навуковую супольнасць;

- неабходна высвечваць нацыянальны кантэкст пры стварэнні характарыстыкі творчай асобы як прадстаўніка беларускага этнасу;

- істотным кампанентам персаналізаванай старонкі можа выступаць наступны індыкатар: інфармацыя пра навуковыя школы, напрамкі даследаванняў, размяшчэнне аўтарэфератаў дысертацый, падрыхтаваных пад кіраўніцтвам вучонага;

- запатрабаванасць сучасных карыстальнікаў у візуальнай інфармацыі можа быць задаволена праз размяшчэнне фотагалерэі як сукупнасці знакавых фотаздымкаў;

– у ідэале павінен быць забяспечаны свабодны доступ да мастацкіх і навуковых твораў знакамітай асобы праз рэпазіторыі электронных публікацый;

– “чалавечны”, мастацка-экспрэсіўны, прывабны вобраз асобы, для якой мова стала жыццёвым клопатам, аб’ектам рупнай прафесійнай працы, можа дапаўняцца водгукамі калег, вучняў, аднадумцаў вучонага (на сённяшні дзень у свабодным доступе маюцца ўспаміны пра Фёдара Міхайлавіча Д. В. Дзятко, В. К. Мароз, М. І. Мішчанчука).

Такім чынам, сучасная персаналізаваная старонка вучонага фарміруе новыя стандарты навуковай камунікацыі, падтрымлівае цікавасць моладзі да нацыянальнага корпуса прэцэдэнтных імёнаў, сцвярджае высокі статус навуковых ведаў і навукоўцаў. Персанальныя сайты знакамітых вучоных папулярызуюць навуковыя дасягненні ў міжнародным кантэксце, выходзяюць інтэлектуальную эліту грамадства.

Магчымасці персанальных сайтаў дазваляюць кожнаму карыстальніку пазнаёміцца з асобай вучонага, з арыгінальнымі публікацыямі, спасцігнуць спецыфіку нацыянальнай моўнай карціны свету, рэпрэзентаваць навуку ў вачах моладзі як цікавую, прывабную, перспектыўную форму дзейнасці. Сучасная прастора сайта выступае формай медыяпрэзентацыі навуковых мерапрыемстваў (канферэнцыі, фестывалі, конкурсы, алімпіяды і інш.).

Літ араватура

1. Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча; рэдкал.: Б. І. Сачанка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелЭН, 1994. – 55 с.
2. Германовіч, І. К. Беларускія мовы знаўцы : у 2 т. / І. К. Германовіч. Мінск : БДУ, 2006. – Т.1 – 239 с.
3. Даниленко, Л. И. Персональные интернет-ресурсы ученых как средство научной коммуникации (на примере персональных сайтов и страниц ученых-гуманитариев РБ) / Л. И. Даниленко, А. В. Хилько // Труды международного библиографического конгресса. – СПб, 2012. – Ч. 2. – С. 103–107.
4. Жук, А. И. Три модели для педагогики / А. И. Жук // Беларуская думка. – 2018. – № 4. – С. 21–27.
5. Энцыклапедыя для школьнікаў і студэнтаў : у 12 т. Т. 7. Беларуская мова / пад агульн. рэд. Д. В. Дзятко; рэдкал.: У. У. Андрыевіч (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: БелЭн, 2017. – 496 с.

Валянціна Мароз

ВУЧЫЎ ВУЧЫЦЬ І ВУЧЫЦА: МЕТАДЫЧНЫЯ ПАДЫХОДЫ ПРАФЕСАРА Ф. М. ЯНКОЎСКАГА ДА ВЫКЛАДАННЯ МОВАЗНАЎЧЫХ ДЫСЦЫПЛІН

Імя прафесара Фёдара Міхайлавіча Янкоўскага ўвайшло ў гісторыю беларускай навукі як вучонага-лінгвіста высокай ступені зрудыцыі, хто пакінуў сваім паслядоўнікам узоры навуковай і літаратурнай творчасці. І таму гаварыць, пісаць пра Яго, настаўніка і выкладчыка, вучонага і літаратара, няпроста: выверанасць, акуратнасць, абачлівасць, далікатнасць